

Motie “Samen-redzaam in Zelfbeheer”

De Gemeenteraad van Haarlem in vergadering bijeen 9, 11 en 12 juli, in beraadslaging over de Kadernota 2018,

constaterende dat,

- er schaarste is op de woningmarkt, met name in de sociale huursector,
- dit de doorstroom en uitstroom uit opvangvoorzieningen belemmert,
- de stap van dak- of thuisloosheid naar een eigen woning soms groot kan zijn, mede door eenzaamheid vanwege het ontbreken van een sociaal netwerk en verlies van woon-vaardigheden,
- het Trimbos instituut heeft in 2012 onderzocht wat de effecten van wonen in zelfbeheer zijn:
o.a. tot 40% goedkoper dan reguliere opvang, weer aanleren van woonvaardigheden, sociaal netwerk, gemiddelde woontijd 1 1/2 jaar,
- één van de door Trimbos onderzochte voorzieningen JES (Je Eigen Stek) betreft,

overwegende dat,

- zowel de lokale cliëntenraad van HVO-Querido als de aanbieders van zorg menen dat er behoefte is aan een voorziening tussen dag en nachtopvang en zelfstandig wonen,
- wonen in zelfbeheer aansluit op de doelstellingen van de WMO zoals (bevorderen van) zelfredzaamheid en eigen regie,

verzoekt College;

- te onderzoeken of een voorziening voor wonen in zelfbeheer in Haarlem een goede aanvulling op het bestaande aanbod kan zijn,
  - in dit onderzoek zowel de cliënten als de zorgaanbieders te betrekken,
  - de raadscommissie Samenleving te informeren over de uitkomsten van dit onderzoek,
  - de kosten van dit onderzoek te dekken uit de reserve sociaal domein,
- en gaat over tot de orde van de dag.

Gertjan Hulster

Bijlage: Achtergronden Wonen in Zelfbeheer

Wat is wonen in zelfbeheer?

In het onderzoeksrapport 'Nu leef je zelf' van het Trimbos instituut, van 2012, worden een aantal definities van zelfbeheer gegeven;

Zelfbeheer is *ideologisch* te begrijpen als specifieke vorm van cliëntsturing en zelfbeheer is een *organisatievorm* met een verregaande vorm van cliëntenparticipatie waarbij de doelgroep zelf de zorg draagt voor de voorziening en waarbij hulp en ondersteuning door professionals wordt geboden¹.

Kenmerken van zelfbeheer

De volgende kenmerken van zelfbeheer zijn in de conclusies een aanbevelingen van het eerder genoemde rapport opgenomen.

- De 3 onderzochte voorzieningen maken deel uit van een grotere reguliere instelling, maar de zeggenschap ligt bij de doelgroep zelf. Hulpverleners hebben een adviserende rol, managers en bestuurders geven de kaders en de randvoorwaarden die in het algemeen betrekking hebben op zaken als veiligheid, budget en bedbezetting.
- Het tweede kenmerk is dat zelfbeheer deel uit maakt van emancipatoire beweging die haar wortels heeft in de cliëntbeweging en zorgvernieuwingsinitiatieven. Hierin staan de waarden centraal die betrekking hebben op cliëntsturing en keuzevrijheid, geloof in kracht en mogelijkheden, lotgenotencontact en dialoog als uitgangspunt, en streven naar herstel en maatschappelijke participatie.²

Waarden van zelfbeheer

Een aantal waarden dat zelfbeheer op *individueel niveau* kenmerkt zijn:

De onderlinge steun die de bewoners aan elkaar hebben.

De bewoners kunnen de ervaring delen die zij hebben opgedaan in hun (thuisloze) leven. Dit kan betrekking hebben op wonen, werk of dagbesteding, maar ook het functioneren op sociaal emotioneel vlak. Vaak hebben zij die dakloos zijn geweest verstoorte relaties met familie en maatschappij.

(Aanleren van) sociale- en woonvaardigheden

Omdat er in zelfbeheer bewoners zelf voor het schoonhouden van de voorziening en de maaltijden zorgen, dienen zij hier ook met elkaar afspraken over te maken. Daarnaast hebben de bewoners een rol in het aanname beleid van de voorziening.

Verantwoordelijkheid

In een voorziening in zelfbeheer worden bewoners uitgenodigd zelf verantwoordelijkheid te nemen. Niet alleen in het wonen en wat daarbij komt kijken, maar ook in het maatschappelijk functioneren. Bijvoorbeeld het zoveel mogelijk zelf regelen van voorzieningen, dagbesteding of werk en beheer over de eigen financiën.

Waardering en eigenwaarde

Doordat bewoners verantwoordelijkheid krijgen en kunnen nemen wordt de eigenwaarde vergroot en oogsten zij waardering voor het gedane werk. Het zelfvertrouwen neemt toe. Vaak is dit zelfvertrouwen beschadigd door het leven dat achter hen ligt.

Hoop

De gestage persoonlijke en maatschappelijke ontwikkeling die een bewoner van zelfbeheer doormaakt geeft hoop op een toekomst in de maatschappij, los van hulporganisaties. Vaak hebben cliënten in de maatschappelijke opvang en daaraan gelieerde organisaties een (lange) voorgeschiedenis van opkrabbelen en terugvallen in verslaving, verlies van werk en dakloosheid. De verantwoordelijkheid die zij weer voor hun eigen leven kunnen nemen vergroot de kans op blijvend succes. Ook contact met mensen die het 'gelukt' is kan de hoop doen groeien dat een maatschappelijk leven op een beter niveau van welzijn bereikbaar is.

Op maatschappelijk niveau zijn dat onder meer;

Aanvulling op het bestaande zorgaanbod

De vraag naar ondersteuning en opvang is altijd groter dan het aanbod. De maatschappelijke tendens is dat mensen met gebruik van eigen kracht en onderlinge steun zo kort mogelijk in een voorziening blijven en daar ook duurzaam weer uitstromen. Zelfbeheer zit voor een deel van de doelgroep aan het einde van de zorglijn.

Positieve beeldvorming

Maatschappelijk gezien kleeft er nog steeds een negatief imago aan mensen die het even niet gered hebben en daardoor gebruik moeten maken van een voorziening in bijvoorbeeld de maatschappelijke opvang.

Het romantische beeld van Swiebertje die een vrij leven leidt is vervangen door een beeld van overlast gevende mensen.

Anderzijds wordt het door de samenleving als positief ervaren dat cliënten van maatschappelijke opvang helpen om de stad schoon te houden door bijvoorbeeld mee te doen aan een veegploeg.

Aanjagen van innovaties

De zorg is volop in beweging. Er vindt een transitie plaats van AWBZ zorg naar de WMO (2015). De budgetten krimpen en de nadruk wordt gelegd op participatie en zelfredzaamheid. De uitdaging is om een zo hoog mogelijk niveau van welzijn te creëren voor cliënten van zorginstellingen tegen zo laag mogelijke kosten. De relatief nieuwe vorm van wonen in zelfbeheer kan hier een waardevolle bijdrage aan leveren.

Maatschappelijk waardevolle diensten (via dagbesteding)

Hetzelfde geldt voor inkomen en activering. De aanstaande Participatiewet stelt dat een tegenprestatie geleverd dient te worden voor inkomensondersteuning die men ontvangt. Het oogmerk hierbij is dat men via zinvolle dagbesteding op termijn financieel onafhankelijk wordt door bijvoorbeeld betaald werk. Een van de eisen aan de bewoners in een voorziening voor wonen in zelfbeheer is dat men een dagbesteding heeft.

Minder kosten (na initiële)

De onderzoekers van het Trimbos-instituut hebben becijferd op basis van gegevens van zorginstellingen dat de kosten van wonen in zelfbeheer per persoon ongeveer 45% lager liggen dan de kosten per persoon in de reguliere opvang³.

Hoge waardering kwaliteit van dienstverlening

Als bewoners gevraagd wordt naar de tevredenheid van het wonen in zelfbeheer geven zij meer tevreden te zijn dan zij die in een reguliere opvang verblijven. Dit is de verklaren doordat zij meer regie over het eigen leven hebben. Uit klant-tevredenheidsonderzoek (CQI = Consumer Quality Index) blijkt dat de tevredenheid toeneemt naarmate de zelfstandigheid groter is.

Ondersteunen van zelfbeheer

In het eerder genoemde onderzoek van het Trimbos-instituut is een apart hoofdstuk gewijd aan het ondersteunen van zelfbeheer (pagina 97 en verder).

De ondersteuners ondersteunen de groep waar nodig en steunen de individuen bij hun persoonlijk proces. Daarnaast zijn zij de verbindende schakel tussen de voorziening en de buitenwereld.

De kern is dat het ondersteunen van zelfbeheer een belangrijke rol spelen die wezenlijk anders is dan de traditionele rol van hulpverleners. Het verschil zit er met name in dat er naar gestreefd wordt om geen hiërarchische verhoudingen met de bewoners en geen professionele druk naar de bewoners toe te hebben.

Er is geen sprake van handelen dat vastligt in procedures en richtlijnen, maar handelen dat dynamisch en context afhankelijk is. Er wordt uitgegaan van mogelijkheden van een ieder.

In dit licht wordt ook de presentie theorie van Andries Baart genoemd (<http://www.andriesbaart.nl>). De presentie theorie gaat ervan uit dat de *relatie* met de ander die op hulp en steun is aangewezen de plek is om te bepalen wat er gedaan moet worden. Dit is een andere manier van waarnemen, afstemmen, keuzen maken en dus van professioneel handelen.

Noten;

¹ Rapport 'Nu leef je zelf' Trimbos instituut pagina 15.

² Rapport 'Nu leef je zelf' Trimbos instituut pagina 115

³ Rapport 'Nu leef je zelf' Trimbos instituut pagina 53

<http://www.trimbos.nl/webwinkel/productoverzicht-webwinkel/behandeling-en-re-integratie/af/af1172-nu-leef-je-zelf>

Platform Zelfbeheer:

<http://eropaf-zelfbeheer.nl>